

dixisset: Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit¹: Participazione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ sanctæ. Sed participando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

Ad secundum dicendum, quod efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis, sed per virtutem divinitatis, cui personaliter unitur.

Ad tertium dicendum, quod resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus iustificationis; sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam vel præmium, quæ sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare; et ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam.

Ad quartum dicendum, quod in iustificatione animarum duo concurrunt, scilicet, remissio culpæ, et novitas vitæ per gratiam. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem divinam, tam passio Christi, quam resurrectio est causa iustificationis quoad utramque. Sed quantum ad exemplaritatem, proprie passio et mors Christi est causa remissionis culpæ per quam morimur peccato; resurrectio autem Christi est causa novitatis vitæ, quæ est per gratiam sive iustitiam. Et ideo Apostolus dicit, Rom. 4, quod traditus est (scilicet in mortem) propter delicta nostra (scilicet tollenda), et resurrexit propter iustificationem nostram; sed passio Christi est etiam causa meritatoria, ut dictum est².

COMMENTARIUS

Doctrina D. Thomæ hic dicentis, Christi resurrectionem esse causam efficientem et exemplarem nostræ iustificationis, intelligenda est in sensu tradito articulo superiori. Quocirca non habet novam difficultatem, præter eas quæ de potentia humanitatis Christi tractatæ sunt, dicta disputatione superioris tomi. Testimonium autem Pauli, in quo hic articulus fundari videtur, aliter est a nobis explicatum supra, qua st. 53, in commentario articuli 1.

¹ Eodem loco nunc dicto.

² Art. præc., ad 4 arg.

DISPUTATIO L,

In decem sectiones distributa.

DE RESURRECTIONE MORTUORUM, UT EST EFFECTUS RESURRECTIONIS CHRISTI.

De resurrectione, philosophorum placita. — De hac materia disputant Theologi in 4, dist. 43, et 44 et 45. Mihi vero visa est hoc loco necessaria, tum quia non possumus explicare quomodo Christus sit causa nostræ resurrectionis, nisi prius supponamus illam esse futuram; tum etiam ut hanc integram materiam simul complectamur, neque oporteat per partes diversis in locis eam imperfecte et prolixius attingere. Præsertim cum non sit in animo, absoluta tract. de Sacr., de consummatione mundi seu de quatuor novissimis proprium tractatum instituere. Dicemus igitur an hominum futura resurrectio sit, et quomodo sit effectus resurrectionis Christi, unde simul constabit qualis futura sit.

SECTIO I,

Utrum futura sit generalis hominum resurrectio.

1. De opinionibus philosophorum circa hominum resurrectionem nonnulla attingimus supra, de possibilitate resurrectionis disputantes, ubi ex Tertulliano tradidimus omnes fere in hoc convenire, ut veram resurrectionem negent. Nam, si qui fortasse aliquem reditum animarum ad corpora admittere visi sunt, vel non sunt locuti de eisdem numero corporibus, sed de diversis; vel non existimabant animam esse veram formam corporis, sed extrinsecum motorem ejus, ut constat ex Platone, in Phædro; et Cicerone, in Somnio Scipionis. De qua re legi quoque potest Tertull., in lib. de Resurr. carnis; et Aug., 12 de Civit., c. 13; et l. 22, c. 25 et sequentibus; ubi etiam refert, Porphyrium negasse resurrectionem, quoniam existimabat corpus humanum, quod grave est et corruptibile, impedire contemplationem spiritus, et non posse supra omnes cœlos constitui. Diximus etiam in eodem loco Saducæos resurrectionem futuram negasse.

2. Ex hæreticis vero complures in hoc errore versati sunt. Cœpit enim ab Apostolorum temporibus in Simone Mago, Cerdone, Marcione, Basilide, Appelle, Valentino, et aliis Gnosticis, ut constat ex Irenæo, l. 1, c. 25; Epiph., hæ. 64; Tertul., l. de Resurr. car-

nis, et l. 5 contra Marcion., et de Præscript. hæret.; et Aug., l. de hæresib., cap. decimo octavo, et sequent. Et ex his creduntur fuisse Philetus et Hymenæus, qui, teste Paulo, 2 ad Timoth. 2, a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam. Illi enim non corporum, sed animarum resurrectionem credebant, quod omnibus his hæreticis commune fuit. Ipsam enim animæ remunerationem seu glorificationem; resurrectionem vocabant, et ideo dicebant jam esse factam, ut in eum locum D. Thomas exponit; et Cyrillus, quem refert Turrianus, l. 3 pro Epistolis Pontificiis, c. 16; et Tertullianus, supra, eodem modo explicat omnes antiquos hæreticos, quos propterea *partiaros* vocat, quod unius tantum partis, scilicet animæ resurrectionem agnoscerent. Alii tamen exponunt illum errorem Phileti et Hymenæi juxta Gentilium errorem, nimirum per quemdam continuum rerum circulum esse jam resurrectionem factam. Ita indicat Theophyl. ibi, dicens: *Si resurrectio jam facta est, sublatum est iudicium et retributio. Porro, quid deinceps boni est reliquum, si hujusmodi sint vicissitudines?* Alii explicant hos dixisse, *resurrectionem jam esse factam, solum per filiorum procreationem.* Dicitur enim pater quodammodo resurgere in filio, quia in eo repræsentatur, et quodammodo conservatur. Ita Theodoret. et Ambros. ibi; Epiph., hæ. 40: *Resurrectionem (ait) jam factam esse dicunt, per liberos genitos ab unoquoque generante.* Utcunque exponatur, ii hæretici ea intentione asserebant resurrectionem esse factam, ut negarent veram resurrectionem futuram, ac de illa alia possent Scripturas, quæ de resurrectione loquuntur, interpretari. In quo ex parte imitatus est hos hæreticos Origenes, si verum est (quod refert Photius, opusculo de septem Oecumenicis conciliis) eum affirmasse transmigrationem animarum in diversa corpora, veram autem corporum resurrectionem negasse. Quorum primum etiam ei attribuunt Theophil. Alexand., Ep. 2 Paschali; et August., 12 de Civ., c. 13, ut ibi notavit Ludov. Vives, ex lib. 2 Periarchon; secundum vero ei tribuunt Methodius, et Epiph., hæ. 64, qui indicant Origenem animarum tantum, non corporum futuram esse resurrectionem sensisse. Tamen ille revera non omnino resurrectionem corporis negavit. Nam homil. 9 in Numeros, circa finem, expresse illam confitetur, dicens corpora resurgentium habitura quatuor illas qualitates, quas Paulus posuit 1 Corint. 15;

et idem sentit, licet non ita expresse, homilia 4 et 25 in Num. Sed in eo erravit, quod existimavit corpora non esse futura organica (ut supra diximus), et hoc sensu damnatum esse errorem ejus in quinta Synodo refert Nicep., l. 17 Histor., c. 27 et 28. Hæc vero hæresis negans futuram resurrectionem nullo utitur fundamento ex Scripturis sumpto, quoniam niti videtur; sed solum uti potest vel rationibus quibus probari videtur resurrectionem esse impossibilem, de quibus supra satis dictum est; vel quæ videantur probare non esse convenientem animæ, neque utilem ad operationes ejus, quæ ad summum procedent de corpore corruptibili, *quod aggravat animam*, quale non erit corpus, quod in resurrectione animabus sanctis et justis copulabitur. Ex quo non sequitur illud non esse futurum verum corpus ejusdem substantiæ ac naturæ; sed solum futurum esse alterius qualitatis et gloriæ, quæ omnia in superioribus tractata atque explicata sunt.

3. *Generalis mortuorum resurrectio aliquando futura.* — Testimonium Matt. 22 expositio. — Omissis ergo hæreticis, dicendum est primo, futuram esse aliquando mortuorum hominum generalem resurrectionem. Et non solum de fide, sed etiam articulus fidei in omnibus ecclesiasticis symbolis contentus. Et probari potest primo ex Veteri Testamento, Exod. 3: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob.* Ex hoc enim loco probavit Christus Dominus resurrectionem, Matt. 22, dicens: *De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob? non est Deus mortuorum, sed vivorum.* Quæ Christi collectio nonnullam difficultatem habet. Nam etiam nunc ante resurrectionem vere dicitur *Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob*, licet non sit Deus mortuorum, sed viventium. Quæ animæ illorum Patrum nunc vivunt, quod satis est ut per synecdochen dicantur vivere, et in cœlo regnare; ergo hoc satis esse posset ut Deus dicatur eorum Deus, etiamsi nunquam amplius essent resurrecturi. Respondetur Christum his verbis proxime atque immediate probasse animas illorum Patrum nunc vivere, quia hoc satis existimavit ad convincendos Saducæos qui solum negabant resurrectionem, quia putabant animam extinguere in morte; quo destructo fundamento, nihil habebant cur resurrectionem negarent. Deinde dicendum est hinc consequenter probari resurrectionem ex eisdem verbis, qui

Deus dicitur esse nunc *Deus Abraham, Isaac et Jacob*. Nam ab iis Sanctis recognoscitur et colitur ut Deus ipsorum, et ipse habet etiam illorum providentiam, ut condigna et promissa eis præmia rependat. Hinc ergo colligitur futura resurrectio, etiam corporum, tum quia animæ sanctæ non possunt esse omni ex parte beatæ sine corporibus; tum etiam quia ad Dei providentiam pertinet, corpora simul cum animabus beare, quæ illarum organa, et instrumenta fuerunt ad ipsum colendum. Ita exposuerunt hunc locum, super Matthæum, Hieron., Anselm., D. Thom. Neque aliud dixit Cajetanus, quem sine causa in hoc reprehendit Catarin. Et eandem explicationem insinuant Theophyl. et Euthy. in Matth.; et Augustinus subobscurè, tract. 49 in Joan.

4. Inquirunt autem Hieronymus cur Christus Dominus hoc subobscurè testimonio usus fuerit, cum sint alia in Veteri Testamento clariora. Et respondet, Saducæos solitos fuisse admittere ex divina Scriptura tantum quinque libros Moysis, ex quibus nullus apertior locus afferri poterat, quanquam ex illis multæ figuræ umbræque et indicia resurrectionis desumi possint, quæ egregie congerit Epiph. contra Samaritanos, l. 1, sect. 9: *Primum contra Samaritanos, l. 1, sect. 9: Primum (inquit) Abel, cujus sanguis ad Dominum clamavit, spem resurrectionis corporum ostendit. Deinde Enoch, translatus ut mortem non videat, resurrectionis est typus. Tertio, Sara, sterili et senili utero juxta promissionem concipiens et pariens, spem resurrectionis præbet. Quarto, Jacob et Joseph, propriorum ossium curam gerentes, resurrectionis fidem ostendunt. Quinto, virga Aaron germinans, et fructum producens, cum esset sicca, et virga Moysis, quæ juxta Dei voluntatem animabatur, et serpens fiebat, resurrectionem adumbrabant. Denique Moyses, benedicens Ruben hunc in modum: vivat Ruben, et non moriatur, cum jam Ruben vita functus esset, resurrectionem ac æternam vitam ei postulare visus est. Hæc vero et similia magis mystica sunt, magisque obscura quam testimonium a Christo adductum.*

5. Afferamus igitur nonnulla ex illustrioribus testimoniis quæ maxime in Prophetis reperiuntur. Vulgare est illud Ezech. 37, de visione Ezech. ostensa in medio campi ossibus pleni, quæ tandem Spiritu Dei revixerunt. Postquam visionem subjunxit Deus: *Vaticinare, ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulchris vestris, popule meus, et inducam vos in terram Israel, et scietis quia*

ego Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, et educero vos de tumulis vestris, popule meus. Hoc testimonium de resurrectione mortuorum late interpretatur Tertul., l. 1 de Resur. carnis, c. 29, ubi aliam expositionem rejicit, qua hic locus de populo Israel in varias regiones disperso intelligi solet, ita ut Deus promittat daturum suum Spiritum tribus Israel, quæ ab ipso discesserant, et iterum congregaturum illas in terram promissionis. Quam expositionem dicit esse allegoricam, primam vero de resurrectione, litteralem. Quæ fuit etiam sententia Justini, Apol. 2 pro Christianis; et Cypriani, libro tertio ad Quirin., cap. 58; Cyr. Hieros., cat. 18; et insinuat Augustinus, lib. 3 de Doctrina Christ., c. 34, explicando quartam regulam Tychonii; quod latius et apertius dixit idem Tychon., in eadem regula; idem tamen auctor, l. 10 Genes. ad litter., c. 5, dicit secundam expositionem de inopinata desperati populi reparatione per Spiritum Domini, esse intentioni Prophetæ maximè consentaneam. Quod etiam dixit Hieronymus super Ezech., qui tamen optime notavit, hanc expositionem non excludere quin ex hoc colligatur futura resurrectio: *Nunquam (inquit) poneretur similitudo resurrectionis ad restitutionem Israelitici populi significandam, nisi staret ipsa resurrectio, et futura crederetur, quia nemo de rebus non stantibus incerta confirmat.* Propter quod dixit Theodoretus, in eundem Prophetam, sect. 15, hæc quæ Ezechiel vidit fuisse non solum revocationis in pristinum statum Judæorum, sed etiam resurrectionis omnium hominum figuram.

6. Clarius vero testimonium est apud Dan., c. 12: *Multi de iis qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, et alii in opprobrium.* Ubi multi pro omnibus (usitata phrasi Scripturæ) positum est, ut ibi notavit Theodoret., et Aug., 20 de Civit., cap. 25. Idem sentit Hieronymus, Ezech. 37, ubi hoc appellat, *robustum testimonium*, ad probandam resurrectionem, quod nullam habeat dubitationem. Et eodem utitur Rufinus, in expositione Symboli, qui prius absolute legit, *resurgent qui sunt in pulvere*; deinde vero addit pronomen *multi*, in quo plane indicat eundem esse sensum. Præterea apud Isaiam sunt clarissima testimonia, quæ longum esset prosequi, c. 26: *Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Expergiscimini et laudate, qui habitatis in pulvere; ubi clarius Septuaginta: Surgent mortui, et resurgent qui in monumen-*

tis. De quo loco præter expositores ibi, videri potest Augustinus, l. 20 de Civit., c. 21; et Tertul., l. de Resur. carnis, c. 31, ubi etiam adjungit illud Isa. 66: *Videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt, et cognoscetur manus Domini servis ejus, et indignabitur inimicis suis.* Quo loco utuntur etiam August., l. 20 de Civit., c. 21; et Irenæ., l. 5 Contra hæres., c. 15, et merito sane; nam statim subdit Prophetæ prædictionem generalis judicii futuri, quanquam Hieronymus ibi aliter interpretetur. Præterea sunt aperta testimonia in l. 2 Machab., cap. 7: *Tu quidem scelestissime, in presenti vita nos perdis, sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.* Et infra: *Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos.* Et inferius: *Sed enim mundi creator, qui formavit hominis natiuitatem, quique omnium invenit originem et spiritum, vobis iterum cum misericordia reddet et vitam.* Denique illustrissima ac vulgatissima sunt testimonia Job, c. 14: *Putasne mortuus homo rursus vivet? Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea; et c. 19: Scio quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra resurrecturus sum.*

7. Quocirca, cum tam aperta sint veteris instrumenti de resurrectione testimonia, mirum est cur dixerit Chrysostomus, hom. 1 de Lazaro, mendicum illum eo in hujus vitæ calamitatibus majorem dolorem sentire potuisse, quod ne de resurrectione quidem quicquam potuerit philosophari; sed hujus vitæ res crederet, hujus vitæ fine terminari. Erat ex eorum numero qui gratiam Evangelii præcesserunt. Nonne Machabei etiam gratiam Evangelii præcesserunt, et multo prius Job accessit, et tamen de resurrectione philosophati sunt, ad calamitates hujus vitæ patienter, fortiterque ferendas? Cur ergo dicemus Lazarum hac fide et spe caruisse, præsertim cum ex Evangelio constet, fuisse justum et sanctum, et ab Angelis in sinum Abraham ductum? Nisi fortasse dicamus Chrysostomum non negare veritatem hanc fuisse illis temporibus notam, sed non fuisse tam aperte omnibus propositam, ut omnes vulgares homines, atque idiotæ, tam distincte ac clare illam percellerent, sicut tempore legis gratiæ factum est; et ideo fieri potuisse ut mendicus Lazarus resurrectionem ignoraret.

8. Novi Testamenti de resurrectione testimonia. — Secundo ergo potest hæc veritas

præcipue probari ex Novo Testamento, in quo habemus expressam Christi promissionem seu prædictionem, Joann. 5: *Venit hora in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, et procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Similia habentur c. 6 et 11, Act. 24, Apoc. 20; et in Epistolis Pauli sunt frequentissima testimonia; duo tamen vel tria sunt præcipua. Primum est illud 1 ad Cor. 15, ubi variis rationibus atque exemplis veritatem hanc declarat ac persuadet. Primo inquit: *Si Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?* Quo argumento immediate videtur concludere Paulus resurrectionem nostram esse possibilem. Hoc enim immediate et evidenter convincit exemplum resurrectionis Christi. Deinde probat etiam esse futuram, ut notavit D. Thomas supra, q. 53, a. 1, id confirmans verbis Job 10: *Scio quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra resurrecturus sum.* Ubi particula *et*, pro causali posita est, ac si diceret, *et ideo resurrecturus sum.* Quod indicavit etiam Gregorius, 14 Moral., c. 27 et 28, dicens: *Habemus spem resurrectionis nostræ, considerata gloria capitis nostri.* Quia ergo, ubi futurum est caput, illic futurum est corpus, ex resurrectione capitis recte intulit Paulus cæterorum membrorum resurrectionem. Quod egregie idem Paulus explicuit, 2 ad Cor., c. 4: *Scientes quoniam qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum.* Omnia enim propter vos; ubi indicat aliam probationem illius illationis. Quia sicut Christus propter nos mortuus est, ita et pro nobis resurrexit, ut videlicet secum nos omnes resuscitaret, sicut idem Paulus dixit, ad Ephes. 6, et ad Rom. 6; et Augustinus, in expositione ep. 119.

9. Præterea addit aliam probationem idem Paulus, seu magis hanc eandem explicat paulo inferius, in eodem c. 15 ad Cor., dicens: *Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum, et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.* Quibus verbis hanc rationem intendit. Mors introducta est per peccatum hominis; ergo destrui debuit per Christum. Quia non est minus efficax Christus ad destruendam mortem per resurrectionem ad æternam vitam, quam Adam fuit ad introducendam mortem. Sicut ergo in

Adamo, ut in capite omnes mortui sunt, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Quam rationem tetigerat idem Paulus, ad Rom. 5, ubi cum dixisset donum et gratiam Christi longe efficaciorum esse peccato Adæ, concludit: *Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ et donationis, et justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Et infra: *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia; ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam.* Quæ ratio potissimum videtur procedere de resurrectione justorum, quamvis extendi etiam possit ad omnium hominum resurrectionem, ut infra dicemus. In priori vero sensu, illam egregie confirmat idem Paulus, c. 8 ad Rom., dicens: *Si spiritus ejus, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, per inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Ac si diceret, jus resurgendi consequi non ex sola unione hypostatica, quæ est propria Christi, sed ex gratia sanctificante, per quam Spiritus Sanctus habitat in nobis; et ideo, sicut verum est Christum resurrexisse, ita qui ab ipso participant gratiam et spiritum, cum eo resurgent. Quod inferius confirmat, quia per hunc spiritum accipimus gratiam adoptionis filiorum; si autem filii, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Ac propterea (ut inferius ait) *primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.* Et hactenus de ratione sumpta ex parte Christi.

10. *Testimonii Pauli 1 Cor. 15 prima expositio.* — Aliam rationem adducit Paulus satis obscuram, his verbis: *Alioqui quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? ut quid baptizantur pro illis?* In quibus verbis primum valde difficile est, quid sit *baptizari pro mortuis*; deinde æque obscurum, quomodo hinc futura resurrectio probetur. Varie igitur utrumque a Patribus exponitur, ut accurate tractat Robertus Bellarm., l. 1 de Purgat., c. 4; non tamen potest hoc loco a nobis prætermitti, cum necessarium sit ad probationes resurrectionis, quas Paulus adducit, intelligendas. Primo ergo quidam dicunt, *baptizari pro mortuis*, nihil aliud esse quam suscipere baptismum loco alicujus hominis mortui, ut illi prosit, qui morte præventus illum suscipere non potuit. Hunc enim

sensum verba simpliciter sumpta præ se ferunt. Isti autem sic baptizabantur pro mortuis, quod sperarent hujusmodi baptismum aliis profuturum ad corporum resurrectionem. Ita exponit Tertull., l. de Resur. carnis, c. 48, et l. 5 contra Marcion., c. 10; et Ambr., et Ansel., et D. Thomas in Paulum. Hæc vero expositio imprimis fundat rationem Pauli in quodam errore. Sic enim *baptizari pro mortuis*, et existimare tale baptismum posse prodesse mortuis, error est in fide. Responderi potest Paulum non probare errorem; sed ex omnium existimatione, etiam illorum qui sic errabant, voluisse resurrectionem confirmare. Sed hoc non satisfacit, tum quia oportuisset Paulum hoc aliquo modo insinuare, ne errorem approbare existimaretur, maxime cum inferat tanquam incommodum, *Ut quid baptizantur pro illis?* Tum etiam quia, licet hoc demus, adhuc esset valde infirma probatio Pauli. Quid enim mirum esset, si quis diceret errasse circa resurrectionem, eos qui sic errabant circa baptismum. Deinde supponit hæc expositio hunc errorem circa baptismum fuisse tempore Pauli, quod probari non potest. Tribuitur enim hic error Montanistis, Marcionistis, et Cherintianis, qui omnes post tempora Apostoli Pauli exorti sunt. Unde Chrysost. et Theophylactus dicunt, potius eos hæreticos usos fuisse hoc loco Pauli ad sui erroris confirmationem. Denique de his etiam hæreticis non constat baptizatos fuisse pro mortuis spe resurrectionis. Marcionistæ enim resurrectionem negabant. Unde ad interrogationem Pauli, *Ut quid baptizantur pro illis?* responderi posset baptizari pro animabus eorum, ut eis peccata remitterentur. Et quamvis hæc obiectio posset aliquo modo solvi per se considerata; tamen, si argumentum Pauli fundatur in eorum existimatione qui ea cæremonia utebantur, omnino urget obiectio facta, cum illi nec cogere recte de resurrectione sentire, nec revera bene sentirent.

11. *Secunda expositio.* — Secunda expositio D. Thomæ est, *baptizari pro mortuis*, idem esse quod baptizari pro peccatis abluendis, ita ut mortuorum nomine peccata significentur, quæ sunt opera mortua. Sed hoc imprimis repugnat verbis Pauli, subdit enim: *Ut quid baptizantur pro illis?* refert autem ad illos de quibus dixerat: *Si omnino mortui non resurgunt; ergo mortuos appellat homines defunctos ac resurrecturos.* Deinde, alias qualis esset illatio Pauli, si hic esset sensu:

Quid facient qui baptizantur pro peccatis, si mortui non resurgunt? Responderi enim posset, multum prodesse, nam per baptismum possent consequi remissionem peccatorum, et vitam gratiæ.

12. *Tertia expositio.* — Tertia ergo expositio est, *baptizari pro mortuis*, idem esse quod baptizari quando jam instat mors, cum jam homo quasi pro mortuo habetur, et in lecto jacet jamjam moribundus. Ita Epiph., hæc. 28, ubi vim argumenti Pauli dicit in hoc consistere, quod iis, qui in extremis constituti baptizantur, ostendunt *quod qui mortuus est, etiam resurget, et ob id indiget remissione peccatorum per lavacrum.* Sed neque hæc expositio potest accommodari Paulo. Primo, quia cum Paulus ait: *Ut quid baptizantur pro illis?* aperte refert ad mortuos, de quorum resurrectione agebat. Ergo per *mortuos* non intelligit jamjam moribundos, sed reipsa defunctos. Item, quia Paulus plane distinguit eum qui baptizatur, a mortuo pro quo baptizatur, ut patet ex illa particula, *pro illis.* Ergo non ipsemet qui baptizatur, dicitur *baptizari pro mortuo*, qui baptizatur semimortuus. Præterea phrasis locutionis in illo sensu esset durissima, et prorsus inusitata. Nam in illo sensu non dicitur aliquis tractari *pro mortuo*, sed tanquam mortuus. Et adhuc hoc modo tantum loquimur in eis actionibus quæ fieri solent circa mortua corpora, ut sunt sublevare, deferri, vel similes; non vero de iis quæ sunt propriæ viventium, ut loqui, ambulare, cujusmodi etiam est baptizari. Denique etiam in hoc sensu non apparet vis consequentiæ. Nam dici posset, hujusmodi semimortuos baptizari propter remissionem peccatorum, et gratiam obtinendam, etiamsi non essent resurrecturi.

13. *Quarta expositio probabilis.* — *Baptizari pro mortuis quid.* — *Prima obiectio.* — *Responsio.* — Quarta expositio est, *baptizari* eo loco non sumi pro susceptione alicujus baptismi aquæ, sed pro baptismo pœnitentiæ, per opera pœnalia et satisfactoria, eo modo quo Christus dixit, Marc. 10: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? et baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* et Lucae 12: *Baptismo habeo baptizari, et quo modo coarctor usque dum perficiatur?* Igitur *baptizari pro mortuis*, idem erit quod pro illis satisfacere per opera pœnalia. Quod supervacaneum esset, si nulla esset spes resurrectionis, ut expresse dicitur 2 Mach. 12: *Misit (inquit) Jerosolymam offerri pro peccato sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim*

eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis. Hanc expositionem probant inter alias Hugo et Dionys. in Paul.; et pro illa referunt Ephrem in suo testam.; et Petrus Cluniac., ep. contra Petrobrussianos; et est valde probabilis. Duas vero patitur difficultates: prior est, quia valde improprie et abusive interpretatur verbum *baptizandi*. Nam, licet interdum in Scriptura soleat hoc verbum ad alias significationes præter aquæ baptismum extendi, tamen, quando ita fit, semper ex contextu vel circumstantiis constare potest, semperque servatur aliqua habitudo ad abluionem, vel aliquid simile illi. Ut Christus dixit, se fore baptizandum passione, quia sanguine suo tingendus et quasi abluendus erat, et hoc modo martyrium solet *baptismus* appellari. Pœnitentia quoque solet vocari *baptismus*, vel *flaminis*, quando baptismum aquæ in voto includit, vel *lacrymarum* quas excitat, illisque quodammodo pœnitentem abluit, ut constat ex Athanasio, quæst. 134 ad Antioch.; Basilio, l. de Spiritu Sancto, c. 15; Cypriano, serm. de cæna Dom.; et Nazianz., orat. 39. Ad hanc vero objectionem responderi potest, hoc totum in præsentem reperi. Nam imprimis res ipsa et contextus cogit ut ita exponatur, ne absurdum aliquem sensum reddat, et verba sequentia Pauli non parum favent. Nam statim subjungit: *Quotidie morior propter gloriam vestram, fratres.* Deinde cum dicamus, *baptizari pro mortuis*, esse pro eis satisfacere, quod fit per opera pœnitentiæ et pœnalia, recte comprehenditur hic baptismus sub baptismo lacrymarum et pœnitentiæ; præsertim quia ex effectu baptismi, qui est mundare, translata est hæc vox ad significandam quamcunque actionem vel passionem, qua anima mundatur. Quomodo Sancti Patres dicunt etiam ipsam pœnam purgatorii interdum vocari *baptismum*, juxta illud Matthæi tertio: *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igne*, ut exponuntibi Hieron., Beda, Nazianz., et Basilius supra. Atque ita recte cohæret metaphora Pauli, ut *baptizari pro mortuis* dicantur, dum se affligunt, ut eos a baptismo ignis eripiant.

14. *Secunda obiectio.* — *Responsio.* — Posterior difficultas est, quia juxta hunc sensum nullo modo potest inferri resurrectio, sed solum quod animæ post mortem manent, et si in hac vita non plene satisfecerunt, in alia purgantur. Unde facile responderi posset interrogationi Pauli: *Si mortui non resurgunt,*